

ยุทธศาสตร์การพัฒนากระบือในพื้นที่ เขต ๖

กระบือไทยนับว่าเป็นสัตว์เลี้ยงที่มีความสำคัญต่อระดับเกษตรกรรายย่อยในชนบท ซึ่งใช้เป็นแหล่งแรงงานในการเกษตร การใช้มูลเป็นปุ๋ย การสืบสารวิธีชุมชนประเพณีวัฒนธรรม และยังสามารถสร้างรายได้ให้เกษตรกร แต่ระบบการเลี้ยงกระบือของเกษตรกรยังเป็นไปแบบพื้นบ้านไม่มีระบบการผลิตในเชิงธุรกิจ ยังขาดการใช้เทคโนโลยีเข้ามาพัฒนาขั้นตอนการเลี้ยง การผลิต การปรับปรุงพันธุ์ การลดต้นทุนการผลิต และการสร้างมูลค่าเพิ่ม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการมองข้ามความสำคัญดังกล่าวซึ่งอาจจะเกี่ยวข้องกับลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรเองด้วย

กระบือมีปริมาณลดลงอย่างต่อเนื่อง จากสถิติกรมปศุสัตว์ในปี ๒๕๖๑ มีกระบือจำนวนสูงสุดคือ ๖.๕ ล้านตัว ปัจจุบัน ปี ๒๕๖๑ เหลือกระบือเพียงจำนวน ๑.๑๖ ล้านตัว สาเหตุส่วนใหญ่เนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของเกษตรกรที่ประกอบอาชีพการทำนา มีการใช้เครื่องจักรกล (รถไถนา) แทนการใช้แรงงานกระบือ จึงไม่ให้ความสำคัญกระบือ ชายกระบือทิ้งเข้าโรงฆ่า เกษตรกรที่ยังเลี้ยงกระบืออยู่ส่วนใหญ่ไม่ได้เลี้ยงกระบือเป็นอาชีพจึงไม่ให้ความสนใจในด้านการจัดการการเลี้ยงดู การปรับปรุงพันธุ์ การป้องกันกำจัดโรคทำให้กระบือให้ผลผลิตต่ำ ผลผลิตไม่เพียงพอต่อการบริโภคจึงทำให้จำนวนกระบือลดลงอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นถ้าไม่มีการจัดทำแผนงานเพื่ออนุรักษ์และพัฒนา กระบือไทยอาจสูญพันธุ์หายไปจากประเทศไทยได้

๑. ข้อมูลพื้นฐานและสถานการณ์การผลิตกระบือ

๑.๑ ข้อมูลจำนวนกระบือในประเทศไทย ปี ๒๕๕๘ - ๒๕๖๑

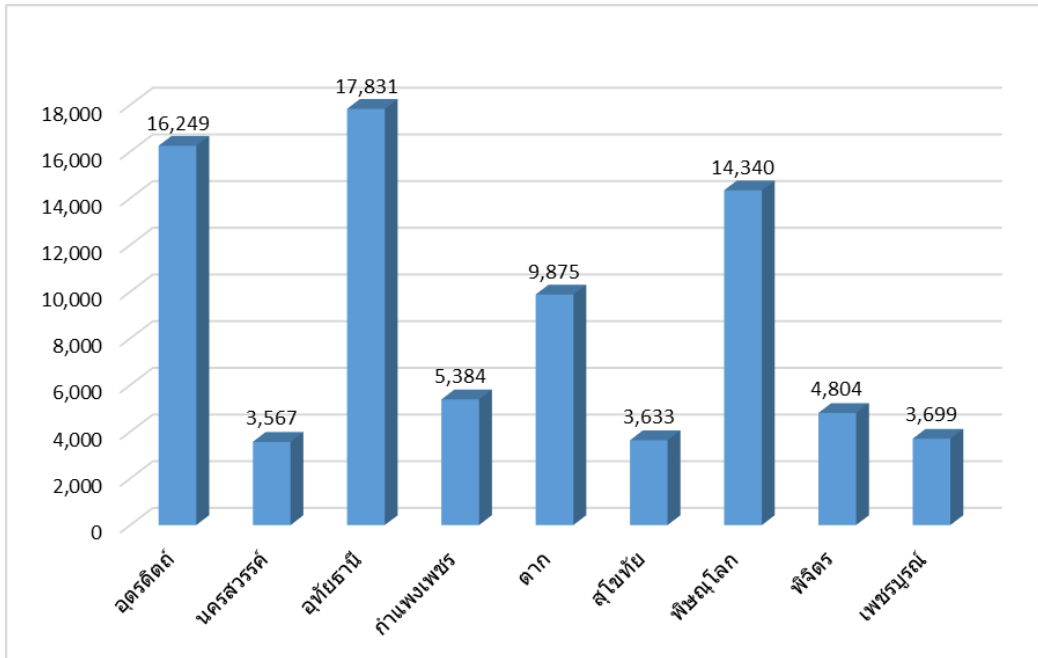
ปี พ.ศ.	จำนวนกระบือ (ตัว)	จำนวนผู้เลี้ยง (ราย)
๒๕๕๘	๘,๘๘๘,๔๓๑	๑,๙๙,๕๕๓
๒๕๖๐	๑,๐๒๙,๙๒๔	๒๐๕,๖๖๔
๒๕๖๑	๑,๑๖๙,๕๙๘	๒๑๕,๘๖๐

ที่มา : ศูนย์สารสนเทศ กรมปศุสัตว์ <http://www.dld.go.th/ict/th/>

๑.๒ จำนวนกระบือในปี ๒๕๕๖๑

ในปี ๒๕๖๑ มีจำนวนกระบือ ๙ จังหวัดในพื้นที่รับผิดชอบสำนักงานปศุสัตว์เขต ๖ ทั้งหมด ๗๙,๓๘๒ ตัว หรือร้อยละ ๙.๗๙ จากจำนวนกระบือทั้งประเทศ จำนวน ๑,๑๖๙,๕๙๘ ตัว จำนวนเกษตรกรเลี้ยงกระบือ ๗,๑๔๗ ราย หรือร้อยละ ๓.๓๑ จากจำนวนเกษตรกรเลี้ยงกระบือทั้งประเทศ จำนวน ๒๑๕,๘๖๐ ราย เมื่อพิจารณาการเลี้ยงกระบือรายจังหวัดพบว่า ในพื้นที่จังหวัดอุทัยธานี มีการเลี้ยงกระบือเป็นจำนวนมากที่สุด โดยมีจำนวน ๑๗,๘๓๑ ตัว คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๔๖ รองลงมาคือ จังหวัดอุดรธานีมีจำนวน ๑๖,๒๔๙ ตัว คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๔๗ และจังหวัดพิษณุโลกมีจำนวน ๑๔,๓๔๐ตัว คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๐๖ ตามลำดับ

แผนภูมิที่ ๑ แสดงจำนวนกระป๋องปี ๒๕๖๑

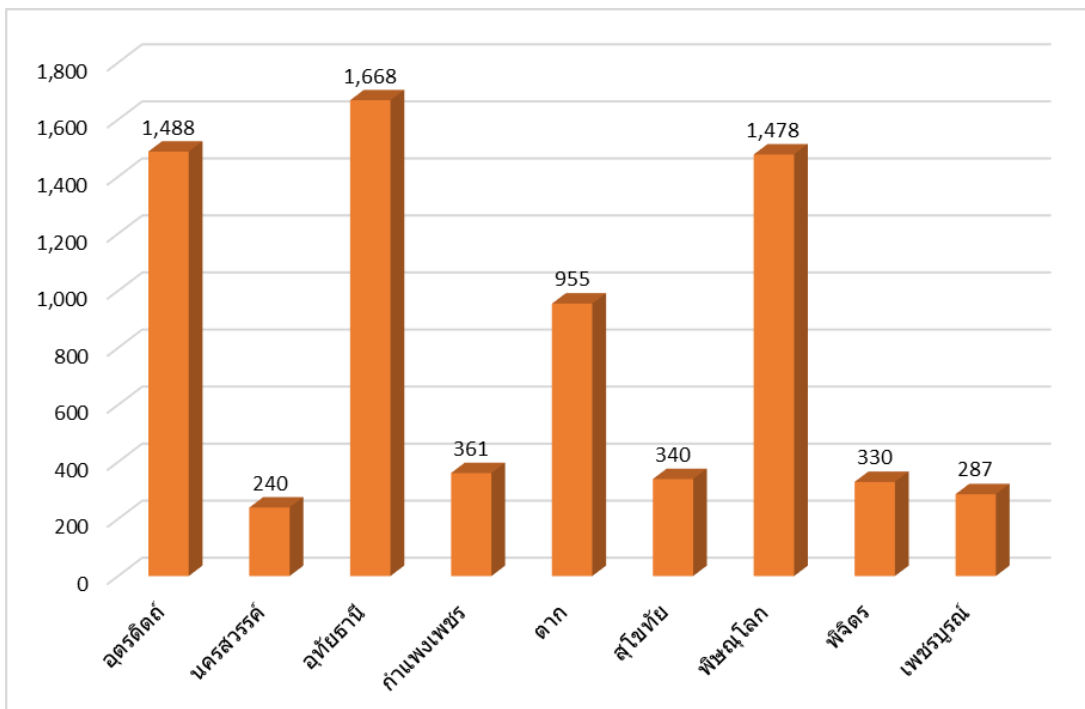

ที่มา : ศูนย์สารสนเทศ กรมปศุสัตว์ <http://www.dld.go.th/ict/th/>

๑.๓ จำนวนผู้เลี้ยงกระป๋องในปี ๒๕๖๑

ในปี ๒๕๖๑ มีจำนวนเกษตรกรเลี้ยงกระป๋อง ๙ จังหวัดในพื้นที่รับผิดชอบสำนักงานปศุสัตว์เขต ๖ ทั้งหมด ๗,๑๔๗ ราย หรือร้อยละ ๓.๓๑ จากจำนวนเกษตรกรเลี้ยงกระป๋องทั่วประเทศ จำนวน ๒๑๕,๘๖๐ ราย เมื่อพิจารณาเกษตรกรเลี้ยงกระป๋องรายจังหวัดพบว่า ในพื้นที่จังหวัดอุทัยธานี มีการเลี้ยงกระป๋องเป็นจำนวนมากที่สุด โดยมีจำนวน ๑,๙๙๘ ราย คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๓๔ รองลงมาคือ จังหวัดอุดรดิตต์มีจำนวน ๑,๔๘๘ ราย คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๘๒ และจังหวัดพิษณุโลกมีจำนวน ๑,๔๗๘ ตัว คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๖๘ ตามลำดับ ดังแผนภูมิที่ ๒

แผนภูมิที่ ๒ แสดงจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงกระป๋องในปี ๒๕๖๑

ที่มา : ศูนย์สารสนเทศ กรมปศุสัตว์ <http://www.dld.go.th/ict/th/>

๑.๕ ข้อมูลด้านการแปรรูป

- ๑.๕.๑ เนื้อกระป๋องเป็นเนื้อสัตว์ที่มีคุณภาพ ไขมันต่ำ นิยมบริโภคเป็นเนื้อสด มีการแปรรูปทำผลิตภัณฑ์น้อยชนิด ผลิตภัณฑ์เกือบทั้งหมดได้แก่ลูกชิ้น เพราะเนื้อกระป๋องมีคุณสมบัติหลายอย่างที่เหมาะสมในการทำลูกชิ้นดีกว่าเนื้อโค
- ๑.๕.๒ เนื้อกระป๋องไทยมีคุณภาพดี เป็นที่ต้องการของตลาด สามารถเพิ่มมูลค่าเป็นผลิตภัณฑ์ส่งออกได้ต่างประเทศได้เช่น หนังส้มเบาะรถยนต์ เฟอร์นิเจอร์ เครื่องหนังต่างๆ และของเล่นสุนัข (Dog chew)
- ๑.๕.๓ การทำกระดูกป่น ปัจจุบันมีโรงงานกระดูกป่น เพื่อแปรรูปกระดูกกระป๋องไปใช้ประโยชน์ด้านต่างๆ

๑.๖ ข้อมูลด้านการตลาด

- ๑) ด้านการบริโภค เนื้อกระป๋องทั้งหมดใช้บริโภคภายในประเทศ ความต้องการบริโภคเนื้อกระป๋องสูงกว่าการผลิตกระป๋องได้ภายในประเทศ
- ๒) ด้านราคา พบว่ากระป๋องมีชีวิตที่เกษตรกรขายได้มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพราะมีการส่งกระป๋องไปจำหน่ายยังประเทศเพื่อนบ้านทั้งที่ถูกต้องกฎหมายและมีการลักลอบส่งออก เพราะจำหน่ายได้ราคาที่สูงกว่าในประเทศ นอกจากนี้ จากฐานแม่พันธุ์ที่ลดลง ประสิทธิภาพการผลิตต่ำ จึงทำให้การผลิตกระป๋องในประเทศไม่เพียงพอต่อการบริโภค
- ๓) ด้านวิธีการตลาด มีระบบการจำหน่ายจนถึงผู้บริโภคสุดท้ายหลายขั้นตอน ผลตอบแทนผู้จำหน่ายสุดท้ายมากกว่าเกษตรกรผู้ผลิตขั้นต้น

๑.๗ ปัญหาและอุปสรรค

- ๑.๗.๑ ด้านการผลิต กระป๋องยังให้ผลผลิตต่ำ ผลผลิตไม่เพียงพอต่อการบริโภคภายในประเทศ
- ๑.๗.๒ ด้านเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตเกษตรกร ชาวนามีการใช้เครื่องจักรกล (รถไถนา) แทนการใช้แรงงานกระป๋องไถนาเพิ่มขึ้น เกษตรกรเลิกใช้แรงงานกระป๋องไถนา จึงขายกระป๋องทิ้งเข้าโรงฆ่า เลิกเลี้ยงกระป๋อง
- ๑.๗.๓ ด้านความรู้ของเกษตรกร เกษตรกรผู้เลี้ยงกระป๋องส่วนใหญ่ เป็นเกษตรกรรายย่อย มีพื้นฐานอาชีพด้านเกษตรกรรม มีการศึกษาน้อย ไม่ได้มีวัตถุประสงค์เลี้ยงกระป๋องเป็นอาชีพ ทำให้การดำเนินงาน การจัดการเลี้ยงดู และการป้องกันโรคยังไม่ได้มาตรฐาน การยอมรับเทคโนโลยีต่างๆ เป็นไปได้อย่างช้าๆ จึงทำให้ประสิทธิภาพการผลิตกระป๋องต่ำ
- ๑.๗.๔ ด้านการปรับปรุงพันธุ์ กระป๋องของเกษตรกรได้รับการปรับปรุงพันธุ์น้อย สาเหตุเนื่องมาจาก
 - ๑) เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้เลี้ยงกระป๋องเป็นอาชีพ ทำให้ขาดความสนใจในการการดูแลเอาใจใส่ในด้านการปรับปรุงพันธุ์อย่างจริงจัง
 - ๒) เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่นิยมเลี้ยงกระป๋องพอพันธุ์ เนื่องจากเกษตรกรเลี้ยงกระป๋องรายละเอียด ๑ – ๕ ตัว การเลี้ยงกระป๋องพอพันธุ์จึงเป็นภาระและไม่คุ้มค่า ดังนั้นกระป๋องเพศผู้ที่มีขนาดใหญ่ มักจะถูกตอน เพื่อให้สามารถเลี้ยงดูได้ง่าย และขายได้ราคาสูง ทำให้ในหมู่บ้านขาดแคลนพ่อกระป๋องพันธุ์ดีเพื่อใช้ปรับปรุงพันธุ์ ทำให้กระป๋องมีการผสมพันธุ์แบบเลือดชิด (inbreed) ไม่แข็งแรง มีรูปร่างและ ขนาดเล็กลง
 - ๓) กระป๋องมีระยะแสดงอาการเป็นสัตว์ และสังเกตได้ยาก ดังนั้นการผสมเทียมจึงไม่ค่อยได้ผล
 - ๔) มีการฆ่ากระป๋องเพศเมียและแม่กระป๋องอู่มท้องเพื่อการบริโภคในบางพื้นที่อย่างต่อเนื่อง ทำให้ฐานแม่พันธุ์ลดลง
- ๑.๗.๕ ด้านพืชอาหารสัตว์ พื้นที่เลี้ยงสัตว์สาธารณะถูกบุกรุก ขาดแคลนแหล่งน้ำ เกษตรกรขาดความสนใจในการปลูกพืชอาหารสัตว์ ทำให้ขาดแคลนพืชอาหารสัตว์ทั้งในด้านคุณภาพและปริมาณ

ทำให้กระบือได้รับสารอาหารไม่เพียงพอ ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการผลิตกระบือของเกษตรกร กระบือเจริญเติบโตช้า มีความสมบูรณ์พันธุ์ต่ำ เช่นอัตราการผสมติดต่ำหรือผสมติดยาก อัตราการให้ลูกต่ำ

๑.๗.๖ ด้านสุขภาพสัตว์ เกษตรกรผู้เลี้ยงกระบือส่วนใหญ่ยังไม่ให้ความสนใจในด้านสุขภาพของกระบือเท่าที่ควร ปัญหาลูกกระบือตายก่อนหย่านมยังสูง เช่น การตายจากโรคพยาธิภายใน

๑.๗.๗ ด้านเงินทุน เกษตรกรขาดเงินทุน ขาดแหล่งเงินกู้ระยะยาวดอกเบี้ยต่ำ จึงไม่สามารถเลี้ยงกระบือได้ เพราะการเลี้ยงกระบือจะต้องลงทุนสูงโดยเฉพาะค่าพันธุ์ และได้ผลตอบแทนเข้าสถาบันการเงินจึงไม่ค่อยให้การสนับสนุน

๑.๗.๘ ด้านการส่งเสริมและพัฒนา ขาดงบประมาณสนับสนุนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เนื่องจากไม่เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์กระบือไทย ซึ่งต้องมีการอุดหนุนเพราะกระบือไม่ใช่สัตว์เศรษฐกิจแบบเป็นการค้า แต่เป็นสัตว์ที่ควรมีแผนการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ เพื่อให้เกษตรกรรายย่อยได้มีภูมิคุ้มกันต่อสภาวะการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมของโลกหรือจากภายนอกที่ผันผวน เช่น กระบือเป็นพลังงานสะอาด ให้มูลเป็นปุ๋ย ช่วยลดโลกร้อน ขาดระบบการบริหารจัดการข้อมูลที่ถูกต้องและทันสมัย ที่จะทำให้สามารถวางแผนการผลิตและการตลาดได้อย่างถูกต้อง

๑.๗.๙ ด้านการแปรรูป การแปรรูปเนื้อกระบือเป็นสินค้าอื่นมีน้อย กระบือทั้งหมดจะถูกฆ่าชำแหละและบริโภคสด

๑.๗.๑๐ ด้านการตลาด

- ๑) เกษตรกรผู้เลี้ยงกระบือส่วนใหญ่ (ร้อยละ ๙๙) เป็นเกษตรกรรายย่อย การรวมกลุ่มและการสร้างเครือข่ายยังมีน้อย ทำให้ไม่สามารถควบคุมการผลิตในปริมาณที่ตลาดต้องการได้
- ๒) เกษตรกรผู้เลี้ยง ขาดข้อมูล ข่าวสาร ด้านราคากระบือในภาวะปัจจุบัน ทำให้ถูกเอาเปรียบจากกลไกตลาด
- ๓) ระเบียบการปฏิบัติเพื่อควบคุมการเคลื่อนย้ายสัตว์และซากสัตว์ไม่เอื้ออำนวยต่อระบบการตลาด
- ๔) ขาดแนวทางการพัฒนาตลาดเนื้อกระบือเพื่อเพิ่มมูลค่า

๑.๗.๑๑ ด้านสังคม ประเพณี และวัฒนธรรม

- ๑) ขาดการสืบทอด วิถีชีวิต ภูมิปัญญา ประเพณี วัฒนธรรม เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากกระบือ
- ๒) เยาวชนรุ่นใหม่ไม่ให้ความสนใจต่ออาชีพการเลี้ยงกระบือ
- ๓) เกษตรกรมีการใช้แรงงานกระบือน้อยมาก เนื่องจากสภาพทางเศรษฐกิจและสังคม และระบบการผลิตการเกษตรเปลี่ยนแปลง
- ๔) เครือข่ายอนุรักษ์และพัฒนากระบือไทยยังไม่เข้มแข็ง
- ๕) ในสถานศึกษา ขาดหลักสูตรการเรียน การสอน คุณค่ากระบือไทยและภูมิปัญญาไทย ในการดำรงชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง
- ๖) ค่านิยม การเลี้ยงกระบือเป็นเรื่องต่ำต้อย ล้าสมัย

๑.๗.๑๒ ด้านการศึกษาวิจัย

- ๑) ขาดการศึกษาวิจัยในชุมชนแบบเกษตรกรมีส่วนร่วม ในด้านระบบการผลิต การแปรรูป และการตลาด สังคมและวัฒนธรรม
- ๒) ผลการศึกษาวิจัยส่วนใหญ่ยังไม่มีการเผยแพร่สู่เกษตรกร

๒. การวิเคราะห์ SWOT Analysis

๒.๑ จุดแข็ง (Strengths)

- ๑) กระจับปือเป็นสัตว์ที่เลี้ยงง่าย เหมาะสมกับการเลี้ยงกับเกษตรกรรายย่อย อยู่ในวิถีชีวิตระบบการเกษตรแบบพึ่งพาตนเอง
- ๒) กระจับปือผลิตมูลใช้ทำปุ๋ย ใช้แรงงานแทนการใช้เครื่องจักรกลการเกษตร ทำให้ลดค่าใช้จ่ายของเกษตรกรรายย่อย
- ๓) กระจับปือเป็นสัตว์ที่มีความสามารถใช้อาหารหยาบคุณภาพต่ำได้ดี
- ๔) กระจับปือไทยมีนิสัยเชื่อง ฝึกสอนได้ง่าย และมีกบเท้าใหญ่ จึงเหมาะสมที่จะนำมาฝึกสอนเพื่อใช้แรงงานเพื่อการเกษตร และการท่องเที่ยว
- ๕) กระจับปือยังมีความสำคัญพื้นฐานทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม
- ๖) หนึ่งกระจับปือเป็นหนึ่งที่มีคุณภาพ เป็นที่ต้องการของตลาด
- ๗) เนื้อกระจับปือมีไขมันและโคเลสเตอรอลต่ำ เหมาะที่จะเป็นเนื้อคุณภาพตอบสนองตลาดเฉพาะ (niche market)

๒.๒ จุดอ่อน (Weaknesses)

- ๑) เกษตรกรผู้เลี้ยงกระจับปือส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อย มีอายุมาก มีการศึกษาน้อย การยอมรับความรู้หรือเทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อการพัฒนาอาชีพการเลี้ยงกระจับปือเป็นไปได้ช้า
- ๒) เกษตรกรผู้เลี้ยงกระจับปือขาดการรวมกลุ่ม หรือการสร้างเครือข่าย
- ๓) เกษตรกรผู้เลี้ยงกระจับปือส่วนใหญ่ไม่ได้เลี้ยงกระจับปือเป็นอาชีพหลัก จึงขาดความสนใจในการดูแลเอาใจใส่ด้านการปรับปรุงพันธุ์ และด้านการป้องกันโรคระบาด อย่างจริงจัง
- ๔) เกษตรกรไม่นิยมเลี้ยงพ่อกระจับปือเพื่อไว้ใช้ผสมพันธุ์
- ๕) เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เห็นความสำคัญในการปลูกพืชอาหารสัตว์ พื้นที่ทำเลเลี้ยงสัตว์สาธารณะถูกบุกรุก ทำให้กระจับปือได้รับสารอาหารไม่เพียงพอ กระจับปือเจริญเติบโตช้า มีความสมบูรณ์พันธุ์ต่ำ
- ๖) อัตราการตายของลูกกระจับปือยังสูง
- ๗) กระจับปือมีขีดจำกัดในการใช้แรงงาน สามารถไถนาได้เพียง ๐.๗๕ ถึง ๑.๕ ไร่ต่อตัวต่อวัน ดังนั้นจึงไม่เหมาะสมกับการทำการเกษตรที่มีพื้นที่มากๆ และใช้ระยะเวลาจำกัดได้
- ๘) ขาดการศึกษา วิจัยในชุมชนแบบเกษตรกรมีส่วนร่วม
- ๙) การซื้อขายหนึ่งกระจับปือ เกษตรกรผู้เลี้ยงยังไม่ได้รับผลประโยชน์ จึงทำให้ขาดการปรับปรุง พัฒนาคุณภาพหนึ่งกระจับปือ

๒.๓ โอกาส (Opportunity)

- ๑) เกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ น้ำมันเชื้อเพลิงราคาแพง ปุ๋ยเคมีราคาแพง รัฐบาลณรงค์ประชาสัมพันธ์ ส่งเสริม สนับสนุนให้เกษตรกร หันกลับมาใช้แรงงานเพื่อการทํานาเพื่อลดต้นทุนการผลิต
- ๒) รัฐบาลได้กำหนดนโยบายเรื่องเกษตรอินทรีย์เป็นวาระแห่งชาติ มีการส่งเสริม สนับสนุนการผลิต และใช้ปุ๋ยอินทรีย์แทนการใช้ปุ๋ยเคมี โดยส่งเสริม สนับสนุนให้เกษตรกรเลี้ยงโค-กระจับปือ และใช้มูลโค-กระจับปือ เพื่อนำมาผลิตปุ๋ยอินทรีย์เพิ่มมากขึ้น เพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดิน สอดคล้องกับนโยบายเกษตรอินทรีย์
- ๓) ประเทศเพื่อนบ้านมีความต้องการกระจับปือมีชีวิตสูง ทั้งกระจับปือเนื้อและกระจับปือพันธุ์
- ๔) เนื้อกระจับปือเหมาะสำหรับผู้รักษาสุขภาพ ผู้ป่วยและคนชรา
- ๕) หนึ่งกระจับปือเป็นที่ต้องการของตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ

๒.๔ อุปสรรค/ภัยคุกคาม(Threats)

- ๑) ผลกระทบจากการทำข้อตกลงเขตการค้าเสรี (FTA) จะมีการนำเข้าเนื้อโคและเครื่องในเข้ามาใช้บริโภคในประเทศเพิ่มขึ้น จะทำให้ราคากระบือลดลง
- ๒) การเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี ๒๕๕๘ กระบืออาจทะลักไปต่างประเทศ จนไม่เหลือฐานแม่พันธุ์สำหรับการผลิตในประเทศ
- ๓) การส่งเสริมอาชีพจากภาครัฐบางโครงการทำให้เกษตรกรเลิกเลี้ยงกระบือ เนื่องจากมีปัญหาพื้นที่เลี้ยงหรือเป็นทางเลือกอาชีพที่มีความหวังด้านรายได้สูงกว่า เช่น การปลูกยางพารา ปลูกปาล์มน้ำมัน ทำให้เกษตรกรขายกระบือยกฝูงไปเป็นจำนวนมาก
- ๔) ไม่มีมาตรการหรือกฎหมายที่ชัดเจนในการควบคุมหรือป้องกันการฆ่ากระบือเพศเมียและแม่กระบืออุม้ท้อง ทำให้ฐานแม่พันธุ์ลดลง
- ๕) กฎระเบียบบางอย่าง ยังไม่เอื้ออำนวยในการส่งเสริม พัฒนาอาชีพการเลี้ยงกระบือ
- ๖) เกิดโรคระบาดและภัยธรรมชาติ

ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบือในพื้นที่ เขต ๖

๑. วิสัยทัศน์

“พัฒนาการผลิต เสริมสร้างวิถีชีวิตผู้เลี้ยงกระบือ อย่างยั่งยืน”

๒. พันธกิจ

- ๑) สร้างแรงจูงใจให้เกษตรกร มีการอนุรักษ์ และพัฒนาระบืออย่างยั่งยืน
- ๒) เพิ่มขีดความสามารถการผลิตกระบือของเกษตรกร
- ๓) ประชาสัมพันธ์ เสริมสร้างทัศนคติ ประโยชน์ของการเลี้ยงกระบือให้สาธารณชนรับรู้อย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง
- ๔) สร้างความตระหนักถึงคุณค่า แก่เกษตรกรและเยาวชน ในการพัฒนาการเลี้ยงกระบือ
- ๕) บูรณาการกับหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบือ

๓. วัตถุประสงค์

- ๑) เพื่อพัฒนาการเลี้ยงกระบือไปสู่การประกอบอาชีพที่มั่นคง
- ๒) เพื่อสร้างแรงจูงใจในการอนุรักษ์และพัฒนาให้มีการเลี้ยงกระบือเพิ่มขึ้น
- ๓) เพื่อสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายผู้เลี้ยงกระบือ
- ๔) เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการผลิตกระบือของเกษตรกร

๔. เป้าหมาย

- ๑) ส่งเสริมการผลิตกระบือเพิ่มขึ้นปีละไม่ต่ำกว่า ๒,๐๐๐ ตัว
- ๒) สร้างกลุ่มเครือข่ายผู้เลี้ยงกระบือในการอนุรักษ์และพัฒนาให้มีการเลี้ยงกระบือเพิ่มขึ้นปีละ ๑๐ กลุ่ม
- ๓) เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตกระบือในกลุ่มที่ได้รับการส่งเสริมเพิ่มขึ้นร้อยละ ๑๕ ต่อปี

๕. ตัวชี้วัดความสำเร็จ

- ๑) มีจำนวนกระบือเพิ่มขึ้น
- ๒) มีกลุ่มเครือข่ายผู้เลี้ยงกระบือที่เข้มแข็งเพิ่มขึ้น

๖. ประเด็นยุทธศาสตร์และกลยุทธ์

ในการดำเนินการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์กระบือไทย ได้ทำการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน แนวทางพัฒนา และเป้าหมายสุดท้ายเมื่อสิ้นแผนยุทธศาสตร์(ตามแผนภาพ) โดยกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ไว้ ๔ ด้าน ได้แก่

๖.๑ กลยุทธ์การพัฒนากระบวนการผลิตกระบือไทยเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและการเป็นธุรกิจ

- ๖.๑.๑ สนับสนุนให้เกษตรกรรวมตัวเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้สามารถควบคุมปริมาณการผลิต และทำหน้าที่ด้านการตลาดแทนสมาชิก เพื่อสร้างอำนาจต่อรองด้านการตลาด โดยสร้างเครือข่ายระบบการผลิตให้เชื่อมโยงกับระบบการตลาด
- ๖.๑.๒ จัดทะเบียนเกษตรกรผู้เลี้ยงกระบือ และจัดตั้งศูนย์สารสนเทศกระบือ เพื่อให้ทราบข้อมูลด้านการผลิตและความต้องการของตลาดกระบือ
- ๖.๑.๓ สนับสนุนการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากกระบือเพื่อเพิ่มมูลค่า

๖.๒ กลยุทธ์การอนุรักษ์พัฒนากระบือไทยและวัฒนธรรมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับกระบือ

ด้านการอนุรักษ์และพัฒนากระบือไทยฯ มีมาตรการและกลไกการดำเนินงานโดยการสร้างความเข้มแข็งให้กับผู้เลี้ยงกระบือ ให้มีแรงจูงใจในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์กระบือไทยอย่างยั่งยืนเพื่อคงฐานแม่พันธุ์ในการผลิตลูก ดังนี้

- ๖.๒.๑ ส่งเสริมและสนับสนุนเกษตรกรผู้เลี้ยงกระบือรายเดิมให้ร่วมพัฒนาการเลี้ยงกระบืออย่างยั่งยืน โดย
 - ๑) สนับสนุนเกษตรกรผู้เลี้ยงกระบือรวมตัวเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนคนเลี้ยงกระบือ
 - ๒) จัดกระบวนการเรียนรู้เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กลุ่มเกษตรกร
 - ๓) สนับสนุนงบประมาณอุดหนุนให้กลุ่มเกษตรกร นำไปบริหารจัดการพัฒนาการเลี้ยงกระบือตามแผนงาน/โครงการของกลุ่มที่ได้ร่วมกันคิดจากการทำเวทีชุมชน
 - ๔) สร้างเครือข่ายการเรียนรู้กลุ่มต้นแบบ
- ๖.๒.๒ สร้างเครือข่ายอนุรักษ์และพัฒนากระบือไทยในทุกระดับ โดยจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์และพัฒนากระบือไทยในทุกหมู่บ้านหรือตำบลที่มีศักยภาพเหมาะสม
- ๖.๒.๓ การสนับสนุนการจัดงานสืบสานวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับกระบือ
- ๖.๒.๔ การถ่ายทอดภูมิปัญญากระบือไทย สู่บุคคลทั่วไป และเยาวชนรุ่นหลัง
 - ๑) บรรจุหลักสูตรการเลี้ยงกระบือ ในระบบการศึกษาทุกระดับชั้น พร้อมจัดทำสื่อมัลติมีเดียสนับสนุนการเรียนรู้ของเยาวชน
 - ๒) จัดตั้งโรงเรียนศูนย์กลางการเรียนรู้ เรื่องกระบือในชุมชน เป็นการศึกษาอกระบบในแหล่งที่เหมาะสม
- ๖.๒.๕ รณรงค์ประชาสัมพันธ์ ผ่านสื่อต่างๆ ให้ผู้คนตระหนักถึงคุณค่าของกระบือ
- ๖.๒.๖ ส่งเสริมการอนุรักษ์เครื่องมือ เครื่องใช้และพัฒนาสิ่งประดิษฐ์ที่ใช้กับกระบือ
- ๖.๒.๗ จัดงานกระบือแห่งชาติประจำปี โดยจัดประกวดในระดับพื้นที่อย่างกว้างขวางแล้วนำมาแข่งขันในระดับชาติเพื่อเป็นการกระตุ้นให้เกษตรกรและคนทั่วไปตระหนักถึงความสำคัญในการคัดเลือก ปรับปรุงพันธุ์และการอนุรักษ์สายพันธุ์กระบือไทยที่ได้ชื่อว่าเป็นกระบือปลักที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในโลก
- ๖.๒.๘ สงวนรักษาแม่พันธุ์กระบือ โดย
 - ๑) กำกับ ดูแล บังคับใช้กฎหมาย และลงโทษผู้ฝ่าฝืนอย่างจริงจัง โดยเฉพาะการฆ่ากระบืออุ้มท้องและกระบือเพศเมียวัยเจริญพันธุ์ เพื่อรักษาแม่พันธุ์ไว้ขยายพันธุ์

- ๒) รมรณรงคั้ประชาสั้มนั้ให้ควมร้การอนั้รักษั้พันั้ธุกรรมกระบือพันั้ธุ้พื้นเมืองและไม้บริโศค
ลुकกระบือในท้อง

๖.๓ กลยทุ้การเพิ่มประสิทธิภพการผลิตกระบือไทยสนับสนุนการผลิตเป็นการค้และการอนั้รักษั้ โดยมี
มาตรการและกลไกการดำเนินงานดังนี้

- ๑) ด้านการปรับปรุงพันั้ธุ สนับสนุนการปรับปรุงพันั้ธุกระบือของเกษตรกรโดยสร้างเครือข่าย
จัดทห้พ้อกระบือพันั้ธุดีสนับสนุนกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงกระบือ และกระจายกระบือพันั้ธุดี
โดยให้เกษตรกรมีส่วนร่วมมากขึ้น
- ๒) ดำเนินโครงการขยายกระบือพันั้ธุดีโดยใช้เทคโนโลยีชีวภพ เพื่อให้สามารถสนับสนุนการ
ปรับปรุงพันั้ธุและขยายพันั้ธุได้อย่างรวดเร็วทันกับควมต้องการที่สูงขึ้น
- ๓) ด้านอาหารสัตว์ สนับสนุนการใช้พืขอาหารสัตว์พันั้ธุดี และวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรเป็น
อาหารกระบือเพื่อเพิ่มประสิทธิภพและลดต้นทุนการผลิต โดยให้เกษตรกรหรือกลุ่ม
เกษตรกรเป็นผู้ปลูก/ผลิต/จำหน่าย
- ๔) ด้านการพัฒนาสุขภาพสัตว์ กำหนดแผนปฏิบัติการเชิงรุกด้านสุขภาพสัตว์ เพื่อป้องกันโรค
พยาศิ ที่มีผลกระทบต่อการผลิตกระบือ รวมทั้งโรคติดต่อระหว่างสัตว์และคน เพิ่ม
ศัภภพการตรวจสอบ วินิจฉัยโรคสัตว์ในท้องปฏิบัติการ

๖.๔.กลยทุ้การศึกษาวิจัย เพื่อสนับสนุนการผลิตกระบือไทยเป็นการค้และการอนั้รักษั้

สนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัยในชุมชนแบบเกษตรกรมีส่วนร่วม มีมาตรการและกลไกการดำเนินงาน

ดังนี้

- ๑) การศึกษาวิจัยระบบและกลไกการตลาด
- ๒) การศึกษาวิจัยระบบการข่าและการแปรรูปเนื้อและหนังกระบือเพื่อทำผลิตภัณ์ชนิดต่างๆ
- ๓) การศึกษาวิจัยเพื่อสร้างควมเข้มแข็งของเกษตรกรกลุ่มผู้เลี้ยงกระบือ
- ๔) ศึกษาวิจัยหรือพัฒนาด้านการปรับปรุงพันั้ธุ อาหารสัตว์ โรคสัตว์ เทคโนโลยีชีวภพและ
การจัดการต่างๆ เพื่อการเพิ่มผลผลิต
- ๕) การศึกษาวิจัย และพัฒนาระบบสารสนเทศกระบือ
- ๖) การศึกษาวิจัยและการใช้สมุนไพรรที่ใช้กับกระบือ
- ๗) ถ่ายทอดผลการศึกษาวิจัยสู่เกษตรกร

๗. ผลประโยชน์ที่ค้าคว่าจะได้รับ

- ๑) ในระยะปี ๒๕๖๒-๒๕๖๕ ค้าคว่าจะมีลูกกระบือเกิดขึ้นตามโครงการยุทธศาสตร์ รวม
จำนวน ๒,๐๐๐ ตัว คิดเป็นมูลค่า ๖๐,๐๐๐,๐๐๐ ล้านบาท ดังนี้
- ๒) ทำให้ชุมชนมีควมสุข มีคุณภาพชีวิตดีขึ้น จากกรลดรายจ่ายการท่านาโดยการใช้แรงงาน
กระบือ ใช้ปุ้คอกแทนการใช้ปุ้คเคมี และมีรายได้จากการขายกระบือเพิ่มขึ้น
- ๓) ทำให้เกิดการพัฒนารเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เกิดกรนำมายุคตู่ใช้ในวิถีชีวิตประจำวัน
- ๔) ทำให้เกิดการสืบสานวัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน
เข้มแข็ง
- ๕) มีการใช้มูลกระบือมาผลิตเป็นปุ้คอกใช้แทนปุ้คเคมี ช่วยรักษาสั้งแวดล้อม ลดภาวะโลก
ร้อนและทำให้สุขภาพของชุมชนดีขึ้น จากกรทำการเกษตรปลอดสารเคมีและปลอด
สารพิษ

๘. แผนงานโครงการและงบประมาณรองรับแผนยุทธศาสตร์กระบือไทย

๘.๑ กลยุทธ์การพัฒนาระบบการผลิตกระบือไทยเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มและการเป็นธุรกิจ

-โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตควายพันธุ์ดีด้วยวิธีผสมเทียม

-โครงการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรในการจัดการเลี้ยงควาย

๘.๒ กลยุทธ์การอนุรักษ์พัฒนากระบือไทยและวัฒนธรรมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับกระบือ

-โครงการจัดงานสืบสานวัฒนธรรมประเพณี และภูมิปัญญาในชุมชน

-โครงการประกวดสุดยอดพ่อพันธุ์ควาย (BIG BUFFALOES)

-โครงการประกวดสุดยอดแม่พันธุ์ควาย

๘.๓ กลยุทธ์การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตกระบือไทยสนับสนุนการผลิตเป็นการค้าและการ

อนุรักษ์

-โครงการสร้างเครือข่ายอนุรักษ์และพัฒนาควายไทย

๘.๔ กลยุทธ์การศึกษาวิจัย เพื่อสนับสนุนการผลิตกระบือไทยเป็นการค้าและการอนุรักษ์

-โครงการถ่ายทอดภูมิปัญญาควายไทย สู่วิทยาลัย